

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Narva kolledž

Õppekava „Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas“

Kristina Gross

**MÄNGU OLULISUS PROJEKTÕPET RAKENDAVAS
SÕIMERÜHMAS LÕUNA-EESTI NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Katrin Saluvee MA

Narva 2023

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Kristina Gross

(töö autori allkiri)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristina Gross

(sünnikuupäev: 24.09.1975)

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Mängu olulisus projektõpet rakendavas sõimerühmas Lõuna- Eesti näitel“, mille juhendaja on Katrin Saluvee, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Narvas, 14.05.2023

SUMMARY

The title of the thesis is: "The importance of play in a group of children with a crèche implementing project-based learning in Southern Estonia".

The choice of the research topic was influenced by the author's personal interest in the importance of the role of play in project-based group work and the opportunity to delve deeper into the implementation of project-based group work. Since there is little theoretical literature on project-based learning in Estonia, this research supports teachers of crèche groups, gives them insights into the importance of play and how to use this knowledge in project-based learning. The aim of the study was to find out the views of teachers of toddler groups implementing project-based learning on the role of play in project-based learning.

The research questions included teachers' awareness of the implementation of project-based learning in a crèche, the role of play in a crèche with project-based learning, and the opportunities for observing and analysing play in the crèche. The theoretical part of the study focused on different studies that have been conducted: project-based learning as a child-centred active learning method, and the implementation of project-based learning in the crèche. In addition, the theorists' understanding of the role of play in project-based learning and an overview of child play observation and analysis were presented. A number of theorists have identified ways of conducting project-based learning with toddlers.

The study used a qualitative research design. Semi-structured interviews (individual interviews) were conducted to collect data. The sample consisted of 13 teachers of crèche groups implementing project-based learning in Southern Estonia.

In the discussion section, the researchers' and the interviewed teachers' opinions on the importance of play in the project-based learning in the South Estonian classroom were compared. The interviewees' observations about play were highlighted. The skills and willingness of the interviewed teachers to notice children's play and from there children's ideas, provides an opportunity to use them in future project targeting. The research findings revealed the experiences and perceptions of the interviewed teachers on the role of play. The study concluded that teachers value the role of play in the implementation of project-based learning. They try to notice children's development and interest in children's games and ideas for the next project learning topics.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. MÄNGU ROLL SÕIMERÜHMA PROJEKTÕPPES	8
1.1. Projektõppe meetod	8
1.2. Projektõppe sõimerühmas	9
1.3. Mäng õppe- ja kasvatustegevustes	9
1.4. Mängu tähtsus projektõppes	10
1.5. Mängu vaatlemine ja analüüsimine	11
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	13
2.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused.....	13
2.2. Meetodi valik ja kirjeldus	13
2.3. Valimi moodustamine ja kirjeldus	14
2.4. Uurimisprotseduur ja andmete töötlemine.....	15
3. UURIMISTÖÖ TULEMUSED	17
3.1. Õpetajate arusaamad projektõppe metoodikast sõimerühmas	17
3.2. Õpetajate arusaamad mängu rollist sõimerühma projektõppes	20
3.3. Õpetajate arusaamad mängu vaatlusest ja analüüsist.....	22
3.4. Arutelu	24
KOKKUVÕTE	27
KASUTATUD ALLIKAD	29
Lisa. Intervjuu sissejuhatus ja küsimused õpetajatele	32

SISSEJUHATUS

Eesti alushariduses rakendatakse lapsest lähtuva meetodina erinevaid õpetamisviise. Antud bakalaureusetöö fookuses on projektõpe sõimerühmas ning mängu roll selle teostamisel. Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava järgi on laps aktiivne tegutseja, keda saab kaasata õppetegevuste kavandamisse ja tehtu üle analüüsima (2008, § 5). Projektõppe rakendamine on lastele suurepäraseks võimaluseks õppida läbi kogemuse ja mängu ning arendada oma kujutlusvõimet ja koostööoskust (Ross *et al.*, 2013). Projektõpe on lapsest lähtuv töömeetod, kus usutakse laste võimetesse, andes neile võimaluse ise katsetada ning uurida ja avastada huvi pakkuvat teemat (Mängli, i.a., lk 1–3). Projektõppe puhul on võimalus ühte teemasse/projekti lõimida palju erinevaid tegevusi. Lapsed saavad õppida ja tegutseda omas tempos ning neid ei kiirustata tagant. (Almre & Tammaru, 2018)

Uurimistöö autor töötab projektõpet rakendavas sõimerühmas ning on korduvalt kohanud kahtlevat hoiakut, kas ikka õnnestub nii väikeste lastega projektõpet läbi viia. Eelnevad uurimistööd ja kirjandusallikad kinnitavad, et projektõpe sõimerühmas on võimalik (Tamberg, 2021, lk 56; Lahe, 2021b, lk 75). Sõimelaps ei suuda ennast kõnes alati kõige paremini väljendada. Projektõpe tugineb probleemiasetusel, kus oluline ei ole õpetaja küsimustele vastata, vaid jõuda ise vastusteni erinevates keskkondades tegutsemise kaudu. (Tuuling, 2018, lk 137)

Lastele on oluline mäng ning mängimine. Mängu märkamine ja vaatlemine on nii väikeste laste puhul ääretult tähtis, sest mängu vaatluse ja analüüsimise kaudu saame teada laste huvid, arengutaseme ning pakume neile õppimist enda ja teiste kogemuse kaudu. (Lahe, 2019, lk 18) Tabasalu Teelahkme lasteaia juht Anneli Laamann (Lahe, 2021b, lk 76) on raamatus „Projektõpe lasteaias” kinnitanud, et väikelaste huvide ja ideede märkamiseks tuleb jälgida nende mängu, sest laste huvi märkamine annab ka ideid projekti algatamiseks.

Ly Tambergi (2021, lk 30) magistriltööst „Projektõppe rakendamine 1,5–4-aastaste lastega: õpetajate arvamused ja kogemused“ ilmneb õpetajate arvamus, et laste tegevused ja mängu jälgimine on huvi kaardistamise alus ning mida väiksemad on lapsed, seda rohkem tuleb jälgida laste mängu. Samas soovib Ly Tamberg (2021, lk 56), et edaspidi võiks uurida projektõpet rakendavas sõimerühmas laste mängu ja selle osatähtsust.

Seega on teema aktuaalne ning töö autor leiab, et kuigi Ly Tamberg (2021, lk 54) ja Kristina

Lahe (2021b, lk 75) on kinnitanud projektõppe võimalikkust sõimerühmas, võidakse seda hoopis rakendada kui pikale veninud teemaõpet (Lahe, 2019, lk 34), kasutamata ära laste huvi kajastumist mängudes. See aga omakorda aitaks teha järeldusi projektiteemade kohta, mis lapsi köita võiksid (Sarapuu, 2021, lk 95). Lühidalt kokku võttes seisneb uurimisprobleem selles, et sõimerühma lastega ei kasutata projektõppes piisavalt mängu võimalusi.

Uurimistöö eesmärk on välja selgitada sõimerühma õpetajate arvamus mängu tähtsusest ja selle jälgimisest projektõppes. Eesmärgi täitmiseks on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Kui heaks meetodiks peavad õpetajad projektõpet sõimerühmas?
2. Milline on õpetajate arvamusel mängu roll projektõppes?
3. Kuidas õpetajad mängu vaatlevad ja analüüsivad?

Bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist. Teoreetilises osas kirjeldatakse projektõpet sõimerühmas (projektõpe ja selle eripärad sõimerühmas; mängu roll projektõppes; mängu osa õppe- ja kasvatustegevustes ning selle vaatlus ja analüüsimine). Teises peatükis selgitatakse uurimistöö metoodikat (selle valik ja kirjeldus; valimi moodustamine ja kirjeldus; andmete töötlemise protseduur). Uurimistöös kasutatakse kvalitatiivset uurimismeetodit ja poolstruktureeritud intervjuud. Valimi moodustavad Lõuna-Eestis projektõpet rakendavad sõimerühma õpetajad. Kolmandas peatükis tuuakse välja uurimistöö tulemused ning analüüsitakse neid, tuginedes kolmele põhilisele uurimisküsimusele.

Töös on kasutatud 30 allikat ja nendest võõrkeelseid on seitse. Uurimistöös tuginetakse põhiliselt Ly Tambergi ja Kristina Lahe seisukohtadele, sest nemad on mõlemad uurinud projektõppe rakendamist sõimerühmas. Välisautoritest toetutakse Illinoisi Ülikooli alg- ja alushariduse emeriitprofessor Lilian Gonshaw Katzile, kes on uurinud projektipõhist õpikäsitlust ning vene psühholoog Lev Vögotškile, kes on uurinud lapse arengut mängu kaudu.

Bakalaureusetöö märksõnad on projektõpe, mäng, mängu vaatlemine, õpetajate arvamus, sõimerühm.

1. MÄNGU ROLL SÕIMERÜHMA PROJEKTÕPPES

1.1. Projektõppe meetod

Selles osas antakse ülevaade lapsest lähtuvast meetodist ehk projektõppes ning projektõppe rakendamisest sõimerühmas. Kirjeldatakse, mis on projektõpe: kus see on alguse saanud ning kuidas toimub õppetöö projektõppe rakendamise korral.

„Projektõpe on ettemääratud eesmärgi ja ulatusega üritus“ (ÕS veebileht), kus lapsed õpivad oma kogemuste ning arutelu kaudu kujundama mõtlemist ja arusaamu (Tuuling, 2018, lk 137). Projektõppe metoodiline arendaja on William Heard Kilpatrick (Mängli, i.a., lk 1, veebileht) ja sellele on viidanud Dewey juba enam kui 120 aastat tagasi. Projektõpe lähtub Reggio Emilia tegevuskultuurist. (Lahe, 2021b, lk 16) Ameerika psühholoog ja filosoof John Dewey on öelnud, et millegi õppimine peaks toimuma läbi praktiliste kogemuste ja üksteiselt õppimise. Õppetöös on lapsed jaotatud erinevatesse gruppidesse, kus nad saavad vastavalt oma huvidele ja teadmistele teha koostööd ning selle kaudu jõuda uute teadmiseni. (Great Pedagogical Thinkers, i.a., veebileht) Projektõppe puhul uuritakse mõnda põnevust pakkuvat teemat süvitsi. Seega on projektõppe rakendamisel suur tähtsus lapse kuulamisel ning tema huvidega arvestamisel. Projekt kaardistatakse enamasti laste soovidest lähtuvalt ja see kestab kuni lastel huvi jätkub. Vastavalt Reggio Emilia tegevuskultuurile lõpeb projekt mingi suurema lõputööga, olgu selleks siis etendus, näitus või muu temaatiline üritus. (Puidet, 2013)

Eelnevad uurimistööd (Tamberg, 2021, lk 56; Hainsalu, 2022, lk 19, veebilehed) kinnitavad, et Eestis on õpetajatel projektõppe suhtes positiivne hoiak, sest on kogetud, et nii on võimalus toetuda koolieelsele riiklikule õppekavale ning lõimida erinevaid õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade tegevusi (Mängli, i.a., veebileht). Samuti tulevad projektõppe läbiviimisele kasuks aktiivõppe meetodite kasutamine (Tuuling, 2018, lk 137). Projektõpe ei ole eraldi ainevaldkond ning selle eesmärgistamisel ei pea lähtuma tervest õppekavast. Projektõppe pooldajad leiavad, et seda tuleks rakendada kui süstemaatilist õpetamist. (Katz, 1994, lk 2) Õpetajate arvamusel on projektõpe oma olemuselt paindlik ja seda saab laste huvide ning arengutasemega vastavusse viia (Tamberg, 2021, lk 34, veebileht).

1.2. Projektõpe sõimerühmas

Ly Tamberg (2021, lk 54–55) on oma uurimistöös toonud välja intervjueeritavate õpetajate arvamused, mille kohaselt on projektõpe kaasahaarav õppimisviis kogemuste kaudu. Projekti teostamisel on tähtsal kohal lapse mäng. Uuritavad sõimerühma õpetajad leidsid, et projektõpet teostades saab õppetegevusi läbi viia vastavalt laste huvidele. Lisaks peetakse projektõppes kolmandaks õpetajaks keskkonda, mille kaudu saavad sõimelapsed ennast ja oma õppimist paremini nähtavaks teha.

Kristina Lahe (2021b, lk 75) uuringutes osalenud õpetajate kogemustel on projektõpe sõimelastele pigem kasuks, sest pakub neile projektikogemust – lapsed on maailma avastades palju enesekindlamad ning koostöövalmimad. Siiski on projektõpet kõige raskem läbi viia just sõimelastega, sest laste huvi on raskem märgata ning teemade valik seega kitsendatud (Stahl, 2019). Nooremate laste puhul nõuab projektõpe tavaliselt rohkem õpetaja juhendamist ning nõustamist (Katz, 1994, lk 2, veebileht). Võib juhtuda, et sõimerühmas algatab projekti teema õpetaja, aga tegevuse käigus selguvad laste tõelised soovid ning siis võib teema muutuda vastavalt nende huvidele. Õpetaja peaks julgustama lapsi uurima ka teisi teemasid. Sõimeealistel on veel vähe kogemusi ja seega pakub koostöö teiste lastega ning täiskasvanutega neile uusi teadmisi. (Helm & Katz, 2000, lk 12, veebileht) Projektõpet sõimes on võimalik rakendada siis, kui kõigil on ühine arusaam ning toimub koostöö kõikide osapoolte vahel (Tamberg, 2021, lk 55, veebileht). Sõimelaste puhul tuleb projektõppe kavandamisel arvestada laste vanusega ja võimaldada neil kogu protsess läbida (Tamberg, 2021, lk 20, veebileht). Mida nooremad lapsed, seda mitmekesisemad võiksid olla õpetamismeetodid projektõppe rakendamisel (Katz, 1987, lk 4, veebileht).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et projektõppe rakendamine sõimeealiste lastega on võimalik, kui seda teha lähtuvalt laste huvidest, mida saab omakorda toetada põneva keskkonna loomisega. Kasuks tuleb ka meeskonnatöö oskus.

1.3. Mäng õppe- ja kasvatustegevustes

Selles alapeatükis antakse ülevaade mängust ja mängu rollist projektõppes. Väikelapse puhul on mäng nende meelepärane tegevus (Ugaste, 2018, lk 201). Mängides saab laps uusi oskusi, õpib tundma oma emotsioone, omandab sotsiaalseid pädevusi. Mänguoskus on õppe- ja kasvatustegevuses erinevate valdkondade ning üldoskuste alus (Sile, 2012, lk 12). Vögotski (2016, lk 133–134) sõnul on mäng lapse arenguliini toetaja. Iga laps on omaette

isiksus ja seega tuleb arvestada tema vajaduste ning kiindumustega. Mäng on lapse isiklik kogemus ja selle tekkeks on vaja luua teatud tingimused (Ugaste, *et al.*, 2008, lk 45).

Rootsi ja USA tunnustatud õppejõud Nillson, Ferholt ja Lecusay (2018, lk 232–233, veebileht) kinnitavad, et mäng toetab lapse arengut laiemalt, mitte ainult kognitiivses mõttes. Varajases lapsepõlves avastab laps maailma mängu kaudu ning mängukogemus viib püsivate muutusteni. Seega on tähtsal kohal koolieelsed tegevused, mis pakuvad koostöövõimalusi lapse ja täiskasvanu vahel. Õppejõudude uuringu väitel peaks õppimine koolieelses lasteasutuses olema korraldatud just mängu ja uurimise kaudu.

Mäng on lapse jaoks õpikogemus. Laps mõistab teiseks eluaastaks teda ümbritsevate esemete tähendust, loob sotsiaalseid kontakte, hakkab mängima matkimismänge. Kolmandaks eluaastal hakkavad lapse mängud paljuski seostuma rollimängudega (Ugaste, 2005, lk 157–159). Mida rohkem lapsed igapäevaeluga kokku puutuvad, seda põhjalikumad on nende vabamängud (Sile, 2012, lk 13). Õpetades last mängima, võib laps omandada märkamatu kogu etteantud õppekava. Mängus kinnistab laps juba ka olemasolevaid teadmisi. (Ugaste, *et al.*, 2008, lk 62)

Kokkuvõtvalt saab öelda, et mäng areneb koos mänguoskustega. Mängudes kajastub enamasti laste loovus ja kognitiivne areng. Kui täiskasvanud toetavad ning õpetavad lapsi end ümbritsevat maailma avastama ja uurima, siis on lastel suurepärane võimalus mängu kaudu ise midagi kogeda ja õppida.

1.4. Mängu tähtsus projektõppes

Doktor Maarika Pukk (Mängli, i.a., veebileht) on öelnud, et lapsest lähtuv kasvatus annab võimaluse lapsel ise kõike avastada ja uurida. Mäng ja kunstiline tegevus tekitab õpihuvi ning soovi tunda õppida ümbritsevat maailma. Vene psühholoog Lev Võgotski (Great Pedagogical Thinkers..., i.a., veebileht) on märkinud, et lapsed õpivad järk-järgult uusi oskusi ning teadmisi vanematelt, eakaaslastelt ja õpetajatelt. Sõimelaps ei oska tavaliselt veel ise mängida ja seega tuleb eeskuju näidata ehk mängu mudeldada. Koosmängimine annab sõimeealistele julgust ja kogemusi ning õpetab elus hakkama saamist. Tänu koosmängule on lapsel edaspidi kergem omandada teadmisi ning saada kogemusi ümbritsevast elust ja keskkonnast. (Ugaste, 2018, lk 208) Täiskasvanute roll on juhendada mängu nii, et lapsel säiliks iseseisvus ja ta õpiks mängu algatama ning oskaks tegevust ise valida (Ugaste, *et al.*, 2008, lk 45).

Väikelapse mäng ja mänguline tegevus toetab lapse arengut ning loob lähima arengutsooni. Mängides tekib lapsele meenus millestki, mida ta on kogenud ning ta püüab kohanemise kaudu jõuda enda mängu eesmärgini. (Võgotski, 2016, lk 159–160) Mängides ei taha laps ilmtingimata midagi luua, vaid soovib vahel lihtsalt mängus osaleda. Ta tahab läbi mängida erinevaid olukordi ja rolle. (Ugaste jt., 2009, lk 44) Väikelaps loob kogemuste abil mõttepildid ning hakkab neid kujutletud tegevusi matkima. Tegevustesse tulevad erinevad mänguvahendid ja need omakorda kanduvad üle muuhulgas ka rollimängudesse (Ugaste, 2018, lk 204–205).

Mängu tuleks vaadata kui väikelaste põhitegevust ning suurepärasest võimalusest nende igakülgselt arenguks. Täiskasvanul on hea võimalus läbi mängu toetada lapse arengut ning luua õppimiseks vastavad tingimused. Lapse ja rühma mänguoskused peegeldavad juhendava õpetaja professionaalsust. Mängu toetamiseks on kindlasti vajalik ka vastava keskkonna loomine, sest mänguks on tarvis mitmesuguseid vahendeid: eri kuju ja suurusega, toas ning õues mängimiseks, looduslikke ja taaskasutatavaid materjali. Keskkond ja mänguvahendid pakuvad lastele võimalust kasutada oma loovust. (Ugaste, 2018, lk 208–209)

Tuleb tõdeda, et mängul on projektõppes kandev roll. Selle meetodi rakendamisel loob õpetaja vastavad tingimused, keskkonna ja võimalused mängimiseks. Laps õpib mängides ja loob lähima arengu tsooni. Väga tähtis on väikelaste puhul koosmäng, sest siis toimub teineteiselt õppimine. Sõimelaps mängib seda, mida ta näeb ja kogeb. Tähtis on mängu protsess.

1.5. Mängu vaatlemine ja analüüsimine

Selles osas antakse ülevaade lapse mängu vaatlusest ja analüüsist. Tuuakse täpsemalt välja mängu vaatluse tähtsus, selle analüüsimine ning dokumenteerimine. Kirjeldatakse kuidas jõutakse mängu analüüsimisel eesmärgistatud tulemusteni.

Koolieelne riiklik õppekava (2008) rõhutab, et lasteaiaõpetajate kohus on igapäevaselt läbi viia laste arengu hindamisi ning lapsi tuleb vaadelda nende igapäevatoimingutes (mängudes, suunatud õppe- ja kasvatustegevustes). Iga õpetaja kohus on toetada lapse arengut. Õppetegevuste kavandamisel on aluseks laste vaatlused, provokatsioonid, mõistekaardi koostamine, lühianalüüsid. Erinevate tegevuste ja kaasamise kaudu on laste õpitegevus kogemuslik ning huvipakkuv. (Tamberg, 2021, lk 34,veebileht) Projektõppes on valdav

järeplaneerimine, mitte põhjalikud sisult siduvad eelplaanid. Õppe käigus toimub pidev lühianalüüs, projekti lõpus teostatakse koos meeskonnaga põhianalüüs, kus kõik eelnev õpitu seotakse riikliku õppekava eesmärkidega. Analüüsid selguvad uued laste ideed ja huvid, mida edaspidi uurida. (Tamberg, 2021, lk 42, veebileht)

Projektipõhise mängu hindamisel ei ole oluline ainult lõpptulemus. Tähtis on teada saada kuidas ja mida lapsed õppisid ning kuidas nad oma teadmisi edaspidi kasutada saavad. Projektõppe puhul ei pruugi lahendusi olla ainult üks. Erinevate vastuste leidmine on oluline, kuid siis võib olla tulemusi raskem hinnata/analüüsida. (Kovácsné Pusztai, 2021, lk 66, veebileht) Arendavad suunad, kuhu poole liikuda, leitakse arutluste, vestluste ning vaatluste põhjal (Mängli, i.a., lk 2, veebileht).

Ly Tambergi magistritöös osalenud õpetajad on kirjeldanud, et raske on juhendada õppekavas etteantud teemadest ning sobitada need õppekavaga. Õpetajad järeldasid, et eesmärkide seadmiseks on väga oluline dokumenteerida laste tähelepanekud ning huvid. (Tamberg, 2021, lk 47–48, veebileht) Sõimelaste puhul annab enamasti mäng ja mänguvaatluse analüüs õpetajale teada, kas lapsed on õpetaja poolt püstitatud eesmärgid täitnud ning mida on vaja veel korrata. Laste teadmisi saab analüüsida tegevusi korrates, fotosid ja videoid vaadates ning võimalusel viia lastega läbi arutelu. (Tamberg, 2021, lk 45, veebileht) Oluline on märgata lapse mängus uusi tegevusi, vajadusi ning soove, mida laps tahab rahuldada (Võgotski, 2016, lk 135).

Vaatluse kaudu võib märgata laste mängu-, üld-, enesekohaseid, sotsiaalseid ja kognitiivseid oskusi. Oluline on märgata, kas laps oskab ise mängu algatada, lelusid jagada ning kajastada mängudes õpitud teadmisi. Mida väiksem on laps, seda üldistavam saab olla õpetaja hinnang, sest oskused muutuvad kiiresti. Niisiis on vaatluse ja analüüsi abil lisaks lapse hetkelisele arengutasemele oluline teada saada ka see, mis on parasjagu kujunemisjärgus. (Palts & Häidkin, 2013, lk 11–12, veebileht) Seetõttu tuleb leida dokumenteerimisviis, mis illustreerib kogu õpiprotsessi (nt pildid, filmimine, laste tööd) ning annab aimu, mis ja kuidas on toimunud (Mängi, i.a., lk 6, veebileht).

Kokkuvõtteks on projektõpe sõimerühmas teostatav aktiivõppe meetod. Mäng on lapse põhitegevus ja mängides kinnistab ta oma teadmisi. Väikelapse mängu vaatlus ja analüüsimine projektõppes on suurepärane võimalus saada infot lapse arengutaseme kohta ning planeerida järgmiseid lastest lähtuvaid uurimisteemasid.

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

2.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärgi püstitamisel lähtuti töö autori isiklikust huvist mängu rolli vastu projektõpet praktiseerivates sõimerühmades. Uurimistöö annab võimaluse süveneda põhjalikumalt projektõppe teostamisesse sõimerühmades. Kuna projektõppe kohta on Eestis vähe teoreetilist kirjandust, siis toetab antud uurimistöö sõimerühma õpetajaid, annab neile loodetavasti arusaama mängu olulisusest ja selle märkamisest ning oskusi, kuidas neid teadmisi ära kasutada.

Uurimistöö eesmärk oli välja selgitada sõimerühma õpetajate arvamus mängu tähtsusest ja selle jälgimisest projektõppes.

Vastavalt eesmärgile püstitati kolm uurimisküsimust:

1. Kui heaks meetodiks peavad õpetajad projektõpet sõimerühmas?
2. Milline on õpetajate arvamusel mängu roll projektõppes?
3. Kuidas õpetajad mängu vaatlevad ja analüüsivad?

Uurimisküsimused sõnastati selliselt, et nende kaudu oleks võimalik teada saada, kuidas õpetajad suhtuvad projektõppesse sõimerühmas, milline on mängu roll projektõppega sõimerühmas ning millised on mängu vaatluse ja analüüsimise võimalused sõimes. Uuritavate õpetajate kogemused võivad olla kasulikud nii projektõpet rakendavatele kui ka alustavatele sõimerühma õpetajatele.

2.2. Meetodi valik ja kirjeldus

Bakalaureusetöö läbiviimisel kasutati kvalitatiivset uurimust, sest antud uurimisviisil ei ole kindlat standardit. Saab keskenduda vastajate seestmistele nähtustele nagu mõtted, eesmärgid, tõekspidamised, elukogemus, arvamus. Andmekogumismeetodid on sealjuures paindlikud (Õunapuu, 2014, lk 53–54). Kuna projektõpet on vähe uuritud, siis oli kvalitatiivne uurimisstrateegia heaks võimaluseks teada saada õpetajate arvamus ja vaated mängu rolli kohta projektõppes. Soov oli koguda võimalikult palju infot, mida analüüsida.

Andmete kogumisel kasutati poolstruktureeritud intervjuud, mille käigus viidi läbi individuaalintervjuu. Kvalitatiivse uurimuse puhul on intervjuu üks peamisi meetodeid, sest

selle eeliseks on paindlikkus. Võimalus on muuta küsimuste järjekorda, ühtlasi saab andmekogumist vastaja vajaduste põhjal reguleerida ning seega on võimalus saada põhjalikumaid vastuseid. (Hirsjärvi et al., 2007, lk 192–193) Intervjuu teeb keerukamaks andmekogumismeetodiks see, et avatud vastuste korral on tulemusi raskem töödelda ning analüüsida. Samuti võtab intervjuu palju aega. Kuna intervjuus on siiski võimalus saada küsimustele vahetuid ja kiireid vastuseid, siis sai see otsustavaks töö uurimismeetodi valimisel. (Virkus, 2016a)

Intervjuu küsimustikku koostades toetuti uurimisprobleemist tulenevatele uurimisküsimustele. Intervjuu küsimused jagati nelja teemaplokki, kus igas plokis otsiti vastuseid ühele uurimisküsimusele. Esimeses plokis sooviti teada saada õpetajate positiivseid ja negatiivseid hoiakuid projektõppe kohta sõimerühmas. Teises plokis uuriti sõimerühma õpetajate arvamust mängu rolli tähtsusest sõimerühmas. Kolmandas teemaplokis uuriti sõimerühma õpetajate arusaamu mängu vaatlusest ja selle analüüsist. Neljandasse teemaplokki jäeti küsimused intervjuueeritavate taustaandmete kohta, sest nõnda loodeti saada võimalikult ehedaid ja ausaid vastuseid uurimisküsimustele. Kui taustaandmed on esimeses teemaplokis, siis võib juhtuda, et intervjuueeritav tahab anda soovitavaid vastuseid ja jätta endast teadlikuma inimese muljet (Hirsjärvi, 2007, lk 193).

2.3. Valimi moodustamine ja kirjeldus

Uurimistöö autor kuulub Lõuna-Eesti Reggio Emilia ühingusse ja seega koostati mugavusvalim Lõuna-Eestis projektõppe meetodit rakendavatest sõimerühma õpetajatest. Mugavusvalimi kasuks rääkis intervjuueeritavate lihtne kättesaadavus ja koostöövalmidus (Õunapuu, 2014, lk 142). Reggio Emilia ühingusse kuuluvate õpetajate üheks põhimõtteks on, et laps õpib läbi mängu. Seega oli valim uurimistöö jaoks sobilik. Eesmärk oli intervjuuerida vähemalt 15 õpetajat, kuid uuringus osales 13 õpetajat. Intervjuude läbiviimiseks pöörduiti Lõuna-Eesti projektõpet rakendavate lasteaedade poole e-posti teel. Intervjuuga nõustuvate õpetajatega võeti individuaalselt ühendust ning paluti anda intervjuu mängu rolli olulisusest projektõppes neile sobival ajal. Anonüümsuse tagamiseks kodeeriti õpetajad (ÕP 1 – ÕP 13).

Intervjuudes osalenud õpetajate keskmine vanus oli 47,15. Kõige vanem vastaja oli 61 ja kõige noorem intervjuueeritav 26 aastat vana. Koolieelse õpetaja kõrgharidus (bakalaureusekraad või rakenduskõrgharidus) oli 12 vastanul, ühel õpetajal oli muu

kõrgharidus ja lisaks läbitud 320-tunnine eelkoolipedagoogika kursus. Töökogemust lasteaias oli kahel õpetajal üle 35 aasta, kaheksal õpetajal 10–20 aastat, kahel õpetajal 5–10 aastat ning üks intervjuueeritav oli lasteaias töötanud 2 aastat. Üks õpetaja töötas lastega, kelle vanuseks on 1,5–2 aastat; kolm õpetajat töötas lastega vanuses 1,5–3 aastat; kuuel õpetajal on rühmas lapsed vanuses 2–3 aastat ning kolm õpetajat töötas 3-aastaste lastega.

Üheksa õpetajat vastasid töökorraldust puudutavale küsimusele, et tegutsevad rühmas, kus on kaks õpetajat ning üks õpetaja abi; kaks õpetajat töötavad rühmas, kus toimetavad üks õpetaja ja kaks õpetaja abi ning üks õpetaja vastas, et nende rühmas toimib õpetaja, kahe assistendi ja õpetaja abi koostöö.

Küsimusele, et kuidas nad jõudsid projektõppeni, vastas kaks õpetajat, et soovisid oma planeeritud tegevustes lapsest lähtuda ning soovist olla tegevustes vaba; kaks õpetajat asusid projektõpet rakendavasse rühma tööle; kuus lähtusid enda huvist ja teiste suunistest; üks õpetaja jõudis projektõppeni lähtudes Reggio Emilia põhimõtetest; kaks hakkasid projektõpet rakendama õppejuhi suunamisel. Uurimistöös osalenud 12 õpetajat olid läbinud erinevaid projektõppe koolitusi: Tartu Ülikooli projektõppe koolitus; majasisesed koolitused; Hoolingu e-õpperännak; lasteaiasõpetajate pädevuse tõstmise lapsest lähtuva projektõppe rakendamisel igapäevatoos; Võru linnas loodud Lapsesõbraliku Mõtlemise klubi koolitus. Ainult üks õpetajatest vastas, et pole läbinud ühtegi projektõppe teemalist koolitust.

Intervjuudes osalesid kuue Lõuna-Eesti lasteaias projektõpet rakendava sõimerühma õpetajad, kes kuulusid suures osas vanuserühma 35–55 aastat. Valdavalt olid intervjuus nõus osalema õpetajad, kelle tööstaaž oli 10–13 aastat ja kellel projektikogemust sõimelastega alla viie aasta. Pooled vastanutest töötasid lastega vanuses 2–3 aastat. Õpetajad omasid kõrgharidust. Kõik õpetajad, v.a noorim, olid osalenud erinevatel projektõppe koolitustel.

2.4. Uurimisprotseduur ja andmete töötlemine

Intervjuude läbiviimiseks pöörduti kaheksa lasteaias juhtkonna liikme poole e-kirja teel ja paluti see edastada projektõpet rakendatavatele sõimerühma õpetajatele. Nõusolek intervjuu andmiseks tuli kuue erineva lasteaias õpetajalt, tagasiside jäi saamata kahest lasteaiast. Nõusoleku saamisel lepiti kokku intervjuu aeg ja viis (kohtumine silmast silma või veebikeskonnades Google Meet ja Messenger). Eelnevalt koostati intervjuu kava (Lisa), sest see võimaldas ladusamat suhtlust.

Intervjuu läbiviimiseks koostati avatud vastustega küsimustik. Enne esimest kohtumist viidi läbi kaks prooviintervjuud, et vajadusel parandada esile tõusnud vead. Prooviintervjuu annab teada, kas kõik küsimused on vastajale arusaadavad ning kas nende kaudu leiavad uurimisküsimused vastused. (Virkus, 2016b) Esimeses pilootuuringus selgus, et küsimus number 5 vajab vähest selgitust ja ümbersõnastust. Teise kontrollintervjuu käigus anti põhjalikum selgitus juba küsimuse esitamisel, mis tegi selle intervjuueeritavale arusaadavaks ning andis uurimisküsimusele vastuse. Järgnevate intervjuude jaoks korrigeeriti sama küsimust veel korra. Kuna vajalik info saadi kätte, siis kasutati kontrollintervjuu tulemusi ka uurimistöö tulemuste kajastamisel.

Poolstruktureeritud intervjuud toimusid ajavahemikus 16.02–15.03.2023. Intervjuud viidi läbi veebi vahendusel või kontaktselt näost näkku: üks intervjuu toimus suhtlusrakenduses Messenger, neli Google Meeti vahendusel ja kaheksa intervjuud kohapeal kohtudes. Kõik silmast silma intervjuud viidi läbi informantide töökohas neile sobival ajal ja ruumis. Enne intervjuud tutvustas intervjuueerija ennast, oma lõputöö teemat ning eesmärki. Samuti küsiti vastajalt nõusolekut intervjuu salvestamiseks telefoni diktofoniga. Õpetajate loal kõik vestlused salvestati.

Pikemalt vastasid suurema projektõppe kogemusega õpetajad. Need, kellel oli vastavat kokkupuudet sõimelastega ainult mõni kuu, vastasid küsimustele lühemalt. Kõige pikem intervjuu kestis 31,06 minutit ja kõige lühem 15,33 minutit. Intervjuu keskmine pikkus oli 22,38 minutit. Hiljem transkribeeriti intervjuud veebipõhise kõnetuvastuse abil. Uuringu kohaselt on antud platvorm kõige sagedasem intervjuude ja koosolekute transkriptsiooniks (Olev, 2019, lk 10). Transkribeeritud teksti (kirjapilt Times New Roman; kirjasuurus 12 p; reavahe 1,5) tuli kokku 53 lehekülge. Helisalvestused kuulati korduvalt üle, transkribeeritud teksti parandati vajadusel käsitsi. Toodi välja olulisemad märkmed.

Intervjuud analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi abil, sest see on paindlik ja võimaldab intervjuus keskenduda tähtsamatele märgetele (Kalmus, *et al.*, 2015). Sarnase tähendusega tekstiosad koondati Microsoft Wordi dokumenti, vastava sisuvaldkonna alla. Keskenduti peamistele ja olulistele tähendustele. Märkmeid tõlgendati ja tehti kokkuvõtte. Intervjuu vastuseid käsitleti neljas kategoorias: projektõpe, mängu roll projektõppes, mängu vaatluse ja analüüsi võimalused ning intervjuueeritava taustaandmed. Täiendavad küsimused intervjuueeritavatele esitati kahel korral telefoni teel. Täpsustavad küsimused esitati mängu analüüsi ja dokumenteerimise kohta.

3. UURIMISTÖÖ TULEMUSED

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada sõimerühma õpetajate arvamus mängu tähtsusest ja selle jälgimisest projektõppes. Kolmanda osa alapeatükkides on intervjuuküsimuste vastused teemaplokkide kaupa välja toodud. Esimene alapeatükk kirjeldab õpetajate hoiakuid, kogemusi ning arusaamu projektõppe kohta sõimerühmas. Teises alapeatükis kirjeldatakse õpetajate arvamus ja arusaamu mängu rolli kohta projektõppes. Kolmandas alapeatükis on kirjas tulemused, kuidas õpetajad laste mängu vaatlevad ning analüüsivad. Intervjuuküsimuste neljas teemaplokk, mis sisaldab õpetajate taustaandmeid, on kirjeldatud eelmise peatüki valimi kirjelduse ja moodustamise all. Viimases alapeatükis on välja toodud arutelu.

3.1. Õpetajate arusaamad projektõppe metoodikast sõimerühmas

See uurimistöö osa andis vastused esimesele uurimisküsimusele, kui heaks meetodiks peavad õpetajad projektõpet sõimerühmas ja mis on selle positiivsed küljed ning kitsaskohad.

Kõik vastanud õpetajad pidasid projektõpet heaks meetodiks. */Väga hea meetod, sest see on lapsest lähtuv, saan arvestada laste individuaalsete vajadustega ja seeläbi tunda laste näol rõõmu ehk eduelamust ning tegevuste läbiviimisel on ka laps minu õpetaja./* (Õp 12)
/Projektõppe õigustab ennast igati./ (Õp 1)

Õpetajad tõid intervjuudes välja, et projektõppes on võimalik uurida teemasid sügavuti, lapsi ei kiirustata tagant; nad saavad avastada, uurida ning tegutseda gruppides. Üks vastanutest ütles, et projektõppe rakendamisel tuleb õpetajale kasuks sellealane kogemus. */Projektõppe meetod on küll hea, aga siiski võib projektõppe läbiviimisel saada takistuseks õpetaja oskamatus, kogemus peab olema õpetajal hea./* (Õp 11)

Projektõppe kogemust sõimerühmas oli kahel õpetajal umbes 6 kuud, neljal õpetajal läheb esimene aasta, ühel 3 aastat, ühel õpetajal 4, neljal 5 ja ühel õpetajal 7 aastat. Veel selgus enamiku õpetajate vastustest, et projektõppe rakendamine sõimerühmas on neile positiivseks kogemuseks. */Sõimelastega on projektikogemust 5 aastat, aga pean enda kogemuseks märkamist, et pärisasjad, näiteks makaronid, riis, pesunäpid jne, huvitavad lapsi palju*

rohkem kui mänguasjad./ (Õp 10) /Kogemus on olnud hea ja arengut toetav. Olen tundnud suurt rõõmu laste poole algatatud ideedest./ (Õp 12)

Kaks uuringus osalenud õpetajat, kes olid projektõppeni jõudnud õppejuhi suunitlusel ning alles esimest aastat töötasid projektõpet rakendavas sõimerühmas, arvasid, et projektid sõimerühmas on pigem õpetajapõhised ning algatud ikkagi tema poolt. Samad õpetajad vastasid kolmandas teemaplokis laste mängude analüüsimise ja dokumenteerimise kohta, et nad pole seda kunagi teinud. Võimaliku põhjendusena võib oletada, et vähene projektõppe kogemus pakub neile õpetajatele endiselt uusi väljakutseid ning dokumenteerimine on lisategevus, milleks veel uues olukorras mahti ei ole.

Kolm õpetajat rõhutasid, et projektõppe teostamisel on väga oluline koostöö rühmameeskonna ja lapsevanematega. */Sul peab olema väga hea koostöö, sest kui seda ei ole siis võid täitsa abita jääda. Kui igaiüks tahab ajada oma rada, siis pole mõtet projektõpet läbi viia./ (Õp 9) /Projekt on kollektiivne- laps, pere, personal./ (Õp 10)* Koostöö tähtsust rõhutanud õpetajad olid lasteaias töötanud üle 20 aasta. Sedavõrd pikk kogemus võis olla ajendiks, et tuua välja vajadus kõikide osapoolte koostöök.

Kõik intervjuus osalenud õpetajad leidsid, et projektõppe sõimerühmas on teostatav. Ühe õpetaja arvates on sõimerühmas projektõppe rakendamine natuke keerulisem kui vanemate laste rühmas. */Sõimerühmas on see projektõppe natuke keerulisem, et ei saa nagu lastega arutleda nende huvide ja soovide üle, vaid sa pead oskama need välja lugema nende käitumisest ja mängust./ (Õp 13)* Üks õpetaja arvas ka, et */... sõimerühmas teostatavat projektõpet võib siiski nimetada pigem teema- ja projektõppe seguks./ (Õp 11)*

Õpetajad, kes olid projektõppe teostamiseni jõudnud enda huvi kaudu, kirjeldasid palju rohkem positiivseid näiteid projektõppe rakendamise kohta sõimerühmas. Projektõppe rakendamise tugevuseks pidasid õpetajad, et lapsed saavad õppida läbi oma kogemuste ning osalevad tegevustes väikestes gruppides. */Tegutsemine gruppides annab lastele juurde julgust, lapsed avavad ennast rohkem, tuleb juurde suhtlus, lapsed õpivad projektõppes rohkem oma asju jagama./ (Õp 9)*

Veel töid õpetajad vastustes välja, et projektõppe positiivseks küljeks on see, et */...õpetajatel on vabad käed tegutsemisteks./ (Õp 1) /...projektiperioodi saab ise reguleerida vastavalt laste huvidele./ (Õp 2) /... projektõppe on huvitav nii lastele kui õpetajatele, sest õpetaja õpib koos lastega./ (Õp 6)*

Üks õpetajatest vastas, et kuigi projektõpet sõimerühmas on teostatav, esineb selle rakendamisel siiski ka kitsaskohti. */Olen kasvatanud nii öelda eelmise rühma lapsed suureks ja siis tuleb mulle sõimerühm. Kui eelmise rühmaga sai juba usinasti projektõpet teha, siis nüüd ongi hästi-hästi keeruline projektõpet sõimelastega teha./* (Õp 11) Õpetaja oli eelnevalt töötanud aiarühma lastega ning tema eelnevad vastused */...sõimerühmas teostatavat projektõpet võib siiski nimetada pigem teema- ja projektõppe seguks/ ja /...projektõppe läbiviimisel võib saada takistuseks õpetaja oskamatus, kogemus peab olema õpetajal hea/* näitavad, et sõimelastega projektõpet teostamine on tema jaoks hetkel veel õpitav kogemus.

Küsimusele, et mis on sõimerühma projektõpet negatiivseteks külgedeks, ei osanud kaks vastava pikema kogemusega õpetajat vastata, sest nende arvates midagi negatiivset projektõpet rakendamisel otseselt ei olegi. Teised õpetajad leidsid, et on siiski ka mõningaid pahupooleid. */Lapsed on väikesed, sõimelaps alles kohaneb lasteaiaga ning õpetaja peab olema nn selgeltnägija, et märgata laste huvisid./* (Õp 11) */Teemade valik on keeruline, sest lapsed ei räägi./* (Õp 10, Õp 8) */Mõnikord ei saa aru, mis konkreetselt lapsi huvitaks./* (Õp 7) */Erinevalt aiarühmadest on sõimerühmades laste huvide märkamise keerulisem, projektid on enamasti siiski algatatud õpetaja poolt./* (Õp 3)

Õpetajate vastustest selgus, et enamasti püstitavad nad projekti eesmärgid lapsest lähtuvalt, arvestavad nende huvide, võimekuse ning vanusega. */Projekti eesmärkide püstitamisel jälgin laste mängu, vabategevust ning milliseid vahendeid nad oma tegevustes kasutavad./* (Õp 5) Ainult üks õpetaja vastas sellele küsimusele eitavalt: */...põhimõtteliselt püüan seda küll jälgida ja läbi mõelda enne eesmärkide püstitamist, kuid selle kallal tuleb veel enda kallal tööd teha ja vastus on pigem ei./* (Õp 12) Õpetaja seisukoht võis tuleneda sellest, et nagu intervjuu andmed näitavad, tulevad mõned sõimerühma lapsed tema rühma alles teisel poolaastal. Seega kulub aeg enamasti laste kohanemiseks uue keskkonnaga ning võib olla hetki, kus laste ideed ja huvid jäävad märkamatuks.

Kuus õpetajat soovisid ja oskasid sõnastada näiteid projekti eesmärkide seadmisest. Toodi välja, et igale lapsele tuleb püstitada oma eesmärk ja sõimerühmas on kindlasti hästi oluline õpetada eneseteenindusoskusi. */...saabki projekti eesmärgid siduda riietumis, kätepesu, potil käimise oskusega./* (Õp 13) */Näiteks, kui märkan, et lapsed mängivad palju autodega, siis püüan eesmärgid seada nii, et nad saaksid automängudega ka jätkata./* (Õp 5) Üks õpetaja oli kahtleval seisukohal, et kas alati siiski on võimalik projektiteema eesmärgid püstitada lapsest lähtuvalt. */Tavaliselt seabki ju eesmärgid õpetaja, aga kas need on siis lapsest*

lähtuvad? Sügisel seadsime eesmärgiks tutvustada lastele maja, rühmaruume, nendega töötavaid õpetajaid./ (Õp 11)

Kokkuvõtvalt saab uurimustulemuste põhjal öelda, et kõik töös osalenud õpetajad hindasid projektõpet ja peavad seda võimalikuks ka sõimerühmas. Ühe õpetaja arvates on projektõpet sõimelastega keerulisem teostada kui aiarühma lastega ning tema arvates võib seda nimetada sõimerühmas pigem teema- ja projektõppe seguks. Kuigi kõik õpetajad pidasid projektõpet sõimerühmas teostatavaks ja nimetasid positiivseid aspekte, siis üksteist intervjuus osalenud õpetajat tõid välja ka mõningaid negatiivseid külgi. Kaksteist intervjuus osalenud õpetajat arvas, et projektõppe teema on võimalik siduda lapsest lähtuvate eesmärkidega, arvestades laste huvide, vajaduste ning võimekusega. Üks õpetaja leidis, et kõik eesmärgid ei ole siiski alati lapsest lähtuvad.

3.2. Õpetajate arusaamad mängu rollist sõimerühma projektõppes

Lõputöö teise uurimisküsimuse eesmärk oli otsida vastuseid küsimusele, milline on õpetajate arvamusel mängu roll projektõppes, millist infot nad saavad laste vabamängust ning kas ja kuidas toimub sõimerühmas mängu juhendamine.

Kõik intervjuueeritavad õpetajad leidsid, et mäng on väga tähtis osa projektõppe rakendamisel sõimerühmas. Üks õpetaja täiendas, et mängul on projektõppes tõeliselt suur roll, sest mäng on koolieelses eas põhitegevus. Toodi ka välja, et mida väiksemad lapsed, seda olulisem on mäng. */Oluline on lapse mängu protsess, aga mitte tulemus./ (Õp 10) /Enamus tegevusi toimubki nii väikeste laste puhul läbi mängu, läbi mängu kinnistuvad kõik uued teadmised paremini./ (Õp 8) /Mängides võivad lapsel tekkida väga head mõtted ja ideed, ning nendest võivad tekkida omakorda uued projekti ideed./ (Õp 12)*

Laste vabamäng annab õpetajate arvamusel infot laste sotsiaalsete oskuste (nt kas mängib üksi või kaaslastega, kuidas lahendab tekkinud probleeme), loovuse, mõtlemisprotsessi ja huvide kohta. Kaks õpetajat tõid välja ka kõneoskuse märkamise laste vabamängus. Kolm õpetajat rõhutasid, et laste mängu jälgides märkavad nad laste kogemusi. */Saan aru, mis on laste elukogemus, mis on need teemad, milles nad hetkel on... laps mängib seda, mis tal päevakorras ja mis kogemus tal on./ (Õp 4)* Kogemuste märkamist tõid rohkem välja pikema tööstaažiga õpetajad.

Kõik vastanud õpetajad pidasid väga oluliseks, et lapsel tuleb lasta õppida mängu ja enda

kogemuse kaudu. */Sõimelaps õpib kõige paremini siis, kui ta saab midagi reaalselt läbi teha./ (Õp 2) /...väga oluline on, et laps õpib läbi kogemuste./ (Õp 8)*

Enamik intervjuudes osalenud õpetajatest vastas, et nad ei juhenda laste mängu. Õpetajad tõid välja, et sekkuvad laste mängu äärmisel vajadusel – ainult siis, kui on tarvis toetada lapsi konfliktide lahendamisel või kui on vaja mängu suunata. Üks õpetajatest vastas, et kui laps kutsub teda koos endaga mängima, siis ta laseb lapsel olla mängujuht.

Üks õpetaja juhendab ainult ehitusmänge, rollimänge ja lavastusmänge. Ning üks õpetaja arvas, et alguses tuleb lapse mängu kindlasti juhendada: */...kui lapsed lasteaeda tulevad, siis nad enamasti ei oskagi veel mängida. Nii väikeste laste puhul on lammutamise ja lõhkumine põhiline mäng. Seega tuleb vähemalt alguses neid juhendada./ (Õp 2)*

Õpetajate arvates on väga tähtis mitmekesine mängukeskkond. Nad rõhutasid, et see peab olema turvaline, eakohane ja loomulik. Üks vastanutest tõi välja, et oluline on laste jaoks nähtavale kohale seada nende enda joonistused ja pildid, sest see võimaldab lapsel oma töid katsuda ja näha. */Väga oluliseks. Et laps saaks mängida, on vaja motiveeritud ja mitmekesist keskkonda ning vahendeid./ (ÕP 9)*

Kaksteist intervjuus osalenud õpetajat on provotseerinud tahtlikult või tahtmatult laste mängu. Mitu õpetajat vastas, et sellel ongi sõimes suur roll. Ühe õpetaja arvamusel on sõimelapse mängudes väga palju provokatsiooni selle kaudu, et õpetajad on lastele valmis seadnud mänguvahendid või mängukoha. Ainult üks uuringus osalenud õpetaja kinnitas, et tema pole laste mängu provotseerinud. */Seda ei ole veel teinud. Aga jah olen sellest lugenud ja kuulnud, aga mul endal puudub sellega kogemus./ (Õp 13)* Samas vastas õpetaja eelnevale küsimusele, kas projektõpe sõimerühmas on võimalik, et *.../on ikka võimalik, ...esialgu tuleb koos lastega avastada, uurida ja mängida, ja siis sellest koosmängust õpivad nad omaette mängima./*

Kokkuvõtvalt tuli uurimistulemustest välja, et kõikide uuringus osalenud õpetajate arvamusel on mäng projektõppes väga tähtis. Kõik õpetajad märkavad mängudes laste oskuseid, huve ning kogemusi. Nad peavad tähtsaks laste mängukeskkonna loomist. Kaksteist intervjuus osalenud õpetajat provotseerivad vahel laste mängu ja ainult üks õpetaja väitis, et ta pole seda kunagi teinud.

3.3. Õpetajate arusaamad mängu vaatlusest ja analüüsist

Selles alapeatükis tuuakse välja vastused kolmandale uurimisküsimusele, kuidas õpetajad mängu vaatlevad ning kas nad mänguvaatlusi ka analüüsivad. Ühtlasi selgus, millist infot annab õpetajatele lapse mängu vaatlus ja kas nad saavad ideid järgmisteks projektiteemadeks.

Kõik intervjuus osalenud õpetajad leidsid, et projektõppe teostamisel sõimerühmas saab mänguvaatluse kaudu lapse kohta väga palju infot. Mängudes laps avaneb, võimalik on märgata tema kõne arengut, sotsiaalseid oskuseid, mängu sisu, huvi mängu vastu. Õpetaja märkab, millised oskused on lapsel juba omandatud ning mida on vaja veel arendada. */Mäng toob esile lapse iseloomu./* (Õp 10)

Üks õpetaja vastas, et mänguvaatlus annab palju teada lapse vaimse oleku kohta. Samuti saab jälgides teada, kas laps on mängu algataja või hoopis passiivne osaleja. Projektõppes on oluline võimaldada lapsel uurida, katsetada ning mängida.

Enamik intervjuudes osalenud õpetajaid täheldasid, et mänguvaatluse analüüs toimub üldiselt koos meeskonnaga. Üks õpetajatest arvas, et ta peaks rohkem rõhku panema mänguvaatluse analüüsimisele. */Laste vabamängu jälgides olen teinud analüüsi enda peas läbi ja märkmeid teinud: kuid peaksin seda ehk tihedamini tegema - pikemas perspektiivis pööran sellele rohkem rõhku./* (Õp 12) Selle õpetaja hilisematest vastustest selgus, et ta on ainult üksikud korrad saanud laste mängu vaadeldes mõtteid järgmisteks projektõppe teemadeks. Selle õpetaja rühmas töötatakse meetodil üks õpetaja ja kaks õpetaja abi.

Üksteist uuringus osalenud õpetajat vastasid, et dokumenteerivad laste mängu fotografeerimise ja filmimise kaudu ning teevad märkmeid. Hiljem vaatavad koos meeskonnaga videod üle ning jagavad neid lapsevanematega. Õpetajad panevad märkamised kirja kas endale vihikusse, Eliisi või Studiumisse. */Mänguvaatluse ajal kiiresti paberile, et hiljem meelest ei läheks./* (Õp 1) Lisaks tõid kolm intervjuueeritavat välja, et lisavad mänguvaatluste tulemused ka lapse arengumappi. */Lisan mänguvaatluste tulemused lapse arengumappi./* (Õp 2) Kuus õpetajat kirjeldasid, et neil on Eliisis olemas lapse vaatlustabelid, mida täidetakse üks või kaks korda aastas. */Eelnevalt on seal tehtud väiksemad kokkuvõtted ja siis nende põhjal teeme analüüsi sügisel-kevadepool./* (Õp 11) Kolm õpetajat selgitasid lisaks, et nende lasteaias käib lapse arengu hindamine üks kord aastas (kevaditi) mängu kaudu ja üks õpetaja hindab laste arengut mänguliselt kaks korda: sügisel

ning kevadel.

Kaks väiksema projektikogmusega õpetajat vastas, et ei ole laste mänguvaatlusi kirjalikult analüüsinud ega dokumenteerinud. */Ei ole kirjalikult analüüsinud ega dokumenteerinud. Kuivõrd projektõpet on olnud meie rühmas küllaltki vähest aega, siis olen alles ise avastaja ja õppija rollis./* (Õp 3) Hiljem aga selgus täpsustavas küsimuses, et nad on laste mängu pildistanud ning filminud ja seda saab siiski nimetada dokumenteerimiseks.

Laste mänguvaatlus ja selle analüüsimine on enamikule intervjuus osalenud õpetajatele andnud infot ja ideid järgmisteks projektõpet teemadeks. */Jah, ikka. Märkan mõnda põnevat ideed, mida süvitsi uurida./* (Õp 7) */Jah, üsna tihti./* (Õp 5) */Jah, ikka. Sõimelaste puhul, eriti kui neil on veel vähene kõne, saabki uued projekti ideed ja teemad laste mängu vaatlusest ja analüüsimisest./* (Õp 2) Kahe õpetaja sõnul on nad vaid harva korjanud laste mängudest üles uusi projektiteemasid. */Mõned üksikud korrad olen saanud mõtteid järgmiseks projektõpet teemaks./* (Õp 12) */...ei oska veel sõimelaste puhul märgata veel neid huviseid nii hästi./* (Õp 11)

Küsimusele, et mida õpetajad tahaksid veel lisada sõimerühma projektõpet, mängu, vaatluse ja analüüsimise kohta, vastasid õpetajad, et */Soovitan soojalt projektõpet kõigile, see annab nii palju võimalusi läbi erinevate tegutsemiste ja mängude õpetada lastele eluks vajalikke asju./* (Õp 2) */Võibolla analüüsimise kohta..., dokumenteerimise pool on oluline, ...analüüsimist saab teha lühi- ja pikaajaliselt, ...projekti teha nii, et see oleks ikka laste huvidest lähtuv./* (Õp 4) */...õpetaja kohus on lapse tegevust vaadelda, dokumenteerida ja analüüsida, mille abil saab õpetaja last vajadusel edasi aidata./* (Õp 5) */Projektõpet puhul pole karta midagi, kõik on pigem sinus endas [õpetajas] kinni. Kui oled vähegi loominguiline, siis anna tuld./* (Õp 8) */Arvan, et kõik see projektõpetega seonduv on endas kinni, sa pead seda ikka ise tahtma, ...kui õpetaja ise ei tunne projektõpet vastu huvi, siis teda sundida ei saa. Sa pead ise huvi tundma./* (Õp 9) */Kui projektõpet õnnestub, siis õnnestub. Kui ei õnnestu, siis oli õppimise koht.../* (Õp 11) */Mida vähem ma lapse mängu sekkun, seda rohkem on lapsel vabadust ise olla loov ja oma peaga mõelda./* (Õp 12) */Minule meeldib projektõpet rohkem kui nädala või kuukavad, sest saab palju kaasata lapsi. Projektõpet on minu arust super asi./* (Õp13)

Kokkuvõtvalt saab öelda, et mänguvaatluse ja selle dokumenteerimise kaudu saavad uuringus osalenud õpetajad teada laste huvid, arengutaseme ja enamasti ka uued ideed

projektõppe läbiviimiseks. Üksteist õpetajat vastas, et analüüsisid ja dokumenteerivad laste mängu vaatlusi. Kaks väiksema projektikogemusega õpetajat väitsid, et nad pole mänguvaatlusi analüüsinud ega dokumenteerinud.

3.4. Arutelu

Uurimistöö eesmärk oli välja selgitada sõimerühma õpetajate arvamus mängu tähtsusest ja selle jälgimisest projektõppes. Lisaks sooviti teada, milline on Lõuna-Eesti sõimerühma õpetajate arusaam projektõppe rakendamise kohta ja kuidas toimub projektõppe puhul laste mängu vaatlus ning selle dokumenteerimine. Selles alapeatükis on arutletud saadud tulemuste üle.

Tamberg (2021, lk 56, veebileht) ja Hainsalu (2022, lk 19, veebileht) on enda uurimistöös välja toonud, et Eestis on õpetajatel projektõppe kohta positiivne hoiak. Uuringus osalenud õpetajad kinnitasid, et projektõppe sõimerühmas on väga hea õppeviis. Nad pidasid projektõppe tugevuseks laste võimalust tegutseda väikestes gruppides, mis omakorda arendab laste julgust, sotsiaalsust, koostööoskust. Väikestes gruppides tegutsemine õpetab lapsi ennast avama ja asju jagama. Ka Kristina Lahe (2019, lk 29, veebileht) uurimistöös on õpetajad välja toonud, et töö väikestes gruppides suurendab laste iseseisvust ning tegutsemisjulgust. Tegevused väiksemates gruppides vajavad rohkem juhendamist. Seetõttu on koostöö projektõppes ja mängudes oluline (Võgotski, i.a.; Ugaste, *et al.*, 2008; Nillson, *et al.*, 2018). Õpetajate vastustest tuli välja, et projektõppe sõimerühmas toimib paremini siis, kui on olemas koostöö kõikide osapoolte vahel: meeskond, lapsed, lapsevanemad, juhtkond. Projektõpet on kõige raskem läbi viia sõimelastega (Stahl, 2019; Katz, 1994; Tamberg, 2021, veebilehed) ja seda kinnitasid ka uuringus osalenud õpetajad. Kuna sõimelaps alles kohaneb lasteaiaga ning kõne ei ole veel väga selge või puudub üldse, siis on õpetajate arvates keerulisem märgata laste huvisid ning seetõttu on teemade valik raskendatud. Sama vaate on oma artiklis välja toonud ka Tuuling (2018, lk 137). Kuigi õpetajad püüavad enamasti projekti eesmärged püstitada lapsest lähtuvalt, võivad projektiteemad siiski olla algatatud pigem õpetajate kui laste poolt. Pikema projektikogemusega õpetajad on julgemad soovutama projektõpet sõimerühmades ka teistele ning nende isiklik huvi ja kogemused on andnud neile rohkem julgust seda sõimelastega katsetada.

Ly Tambergi (2021, veebileht) ja antud uurimuses osalenud õpetajate arvamusel on projektõppe sõimerühmas teostatav, kuid sellel on nii positiivseid kui ka negatiivseid külgi.

Üks õpetaja kõrvutas sõimerühma projektõpet teemaõppega ja seda aspekti on ka Tambergi uurimistulemustes välja toodud.

Mäng on lapse põhitegevus (Ugaste, 2018, lk 201) ja loob lähima arengutsooni (Võgotski, 2016, lk 159). Laps õpib mängides maailma avastama. Kõikide uurimistöös osalenud õpetajate arvamusel on mängu roll projektõppes väga tähtis. Võgotski (2016, lk 160) on öelnud, et laps mängib midagi, mida ta on kogenud. Intervjuudes osalenud õpetajad pidasid oluliseks, et lapsed saaksid mängida igapäevaelu vahenditega ja saaksid tegevustes katsetada varem kogetud sündmusi. Mida rohkem saavad lapsed kogemusi igapäevaelust, seda põhjalikumad on nende mängud (Sile, 2012, lk 12, veebileht). Õpetajad ei sekku ega juhenda põhjuseeta laste mängu. Õpetajad tõid välja, et mängudes ilmnevad laste elukogemus, huvid, arengutase, sotsiaalsed oskused. Enamik õpetajaid arvasid, et nad on tahes-tahtmata provotseerinud laste mängu.

Ugaste (2018, lk 209) on öelnud, et keskkonna ja mänguvahendite kaudu saab laps kasutada enda loovust. Intervjuudest nähtus, et uuringus osalenud õpetajad pidasid samuti oluliseks mängukeskkonna loomist. Nende vastustest selgus, et lapse mängu rikastamiseks on vaja motiveerivat ja mitmekesist mängukeskkonda.

Võgotski (2016, lk 135) on välja toonud, et mängus on oluline märgata lapse uusi tegevusi ja soove. Uurimistöös osalenud õpetajate arvates on võimalik mänguvaatluse abil näha, mida laps juba oskab ja mis teda huvitab; avastada laste soove, arengutaset ning enamasti ka leida ideid uuteks projektiteemadeks. Õpetajate vastuste kaudu saadi kinnitust, et toimub pidev mänguvaatlus ning iga õpetaja märkab lapse mängudes erinevaid aspekte. Enamik intervjuueeritavatest analüüsib mängu koos meeskonnaga, seega tuli taaskord välja meeskonnatöö tähtsus. Viimase olulisust hindavad ka uurimistöös refereeritud teoreetikud.

Ly Tamberg (2021, veebileht) on oma uurimistöös välja toonud, et projektõppes on oluline dokumenteerida laste tähelepanekud ja huvid. Sellest bakalaureusetööst selgub, et põhiliseks dokumenteerimise viisiks peavad enamik õpetajaid fotografeerimist ja filmimist. Intervjuueeritud õpetajatest üks vastas, et filmimine annab rohkem infot kui lihtsalt fotode tegemine. Igal õpetajal tuleks katsetamise teel leida sobiv dokumenteerimise viis, mille põhjal saab analüüsida projektõppe tegevusi ja teha järeldusi (Mängli, i.a, lk 6, veebileht).

Uuringus osalenud projektõpet rakendavate õpetajate arvates on mõistlik teha protsessi vältel lühianalüüsi ning projekti lõppedes koostada põhianalüüs, et saada süstema

ülevaade, mida laps oskab, suudab ja mida tuleks edaspidi arendada (Tamberg, 2021, lk 42). Selgus, et peaaegu pooled uuringus osalenud õpetajad viivad läbi arengumänge, mille tulemused kantakse Eliisi või Studiumisse ja hiljem lisatakse need lapse arengumappi. Seal näevad lapse mängu tulemusi ka lapsevanemad.

Uurimistöö tulemustest selgus, et sõimerühma õpetajad peavad projektõppe rakendamisel mängu väga oluliseks. Nad leidsid, et õpetaja vaatest on hädavajalik oskus märgata lapse mängutegevust, sest selle põhjal saab lisaks laste arengutaseme välja selgitamisele korjata ideid ka järgmiste projektide läbiviimiseks. Üksikud uurimistöös osalenud õpetajad ei analüüsi ega dokumenteeri laste mängu. Uurimistulemuste põhjal saab järeldada, et kõik õpetajad siiski mõtestavad projektõppe protsessi, kas ainult enda peas või arutelu kaudu, meeskonna ja lapsevanematega. Kuna dokumenteerimiseks nimetatakse ka fotografeerimist ja filmimist, siis võib oletada, et enamik õpetajaid on seda erineval määral teinud.

KOKKUVÕTE

Uurimistöö „Mängu olulisus projektõpet rakendamisel sõimerühmas Lõuna-Eesti näitel“ eesmärk tõukus probleemist, et kuigi projektõpet peetakse sõimerühmas võimalikuks, ei kasutata selle käigus mängu võimalusi piisavalt ära. Seetõttu peeti vajalikuks välja selgitada sõimerühma õpetajate arvamus mängu tähtsusest ja selle jälgimisest projektõppes. See eesmärk sai täidetud.

Andmekogumismeetodina kasutati kvalitatiivset uurimisviisi ja poolstruktureeritud intervjuud, mis andis võimaluse saada sisukaid ning põhjalikumaid vastuseid. Intervjuudes osales 13 Lõuna-Eesti sõimerühma õpetajat. Neile esitati 22 küsimust, mis andsid vastused kolmele põhilisele uurimisküsimusele.

1. Kui heaks meetodiks peavad õpetajad projektõpet sõimerühmas?
2. Milline on õpetajate arvamusel mängu roll projektõppes?
3. Kuidas õpetajad mängu vaatlevad ja analüüsivad?

Uurimistulemustest selgus, et õpetajad hindavad projektõpet sõimerühmas, sest seda rakendades saavad lapsed uurida teemat süvitsi, ühtlasi antakse neile aega tegutseda. Projektiperioodi saab jooksvalt kujundada seni, kuni laste huvi püsib. Selles uurimistöös osalenud õpetajad tõid esile, et projektõppes on sõimelastel võimalus koos kaaslaste ja õpetajatega väikestes gruppides tegutseda. Selgus, et suureks abiks projektõpete teostamisel on koostöö meeskonna ning lastevanematega. Toodi välja ka mõned kitsaskohad, näiteks see, et lapsed on väikesed ja nende huve on raske märgata.

Õpetajad rõhutasid, et mängul on lapse elus suur roll, sest selle kaudu laps õpib. Projektõpete rakendamisel on sõimelaste puhul eriti oluline kogu mängu protsess ning võimalus mängu kaudu enda kogemusi näidata. Mäng on ka suurepäraseks vahendiks laste uute teadmiste kinnistamisel. Õpetajad saavad lapse mängu vaadeldes palju infot. Uurimistöös osalenud õpetajad tõid välja, et mängu vaatlemise kaudu saavad nad teada laste huvid, arengutaseme, sotsiaalsed oskused ja kõneoskuse. Õpetajad jagasid, et nende poolt esineb teadlikku või tahtmatut mängude provokatsiooni. Juba mängukeskonna ja vahendite loomine ning nende valmis seadmine on õpetajate arvates mängu provokatsioon.

Pikema projektõpete kogemusega õpetajad analüüsivad ning dokumenteerivad rohkem laste

mänge. Eriti oluliseks pidasid uuringus osalenud õpetajad laste mängude filmimist, sest siis on kuulda ka laste kõnet ja arutelu. Mõned õpetajad uurivad lapse edenemist arenguhindamise mängu kaudu. Väiksema projektikogemusega õpetajad küll vaatlevad laste mängu, aga enda sõnul dokumenteerinud ei ole. Projektõppe puhul on oluline teha laste tööd nähtavaks ning seda rõhutasid õpetajad ka ise.

Uurimuse põhjal saab järeldada, et õpetajad väärtustavad mängu olulisust projektõppe läbiviimisel. Laiapõhjaliste järelduste tegemiseks ei ole siiski alust, sest uuring tugineb ainult Lõuna-Eesti 13 sõimeõpetaja kogemusel. Uurimistöö kitsaskohaks ongi väike valim. Olulist lisaväärtust oleks andnud vaatlusuuringud projektõpet rakendavates sõimerühmades. See oleks loonud selgemad arusaamad mängu vaatluse ja dokumenteerimise kohta.

Tulemustele toetudes, tehakse järgmised ettepanekud:

1. Suurema projektikogemusega sõimerühma õpetajad võiksid viia läbi esitlusi ja ümarlaudu oma kolleegidele, kus tutvustavad enda praktilisi kogemusi projektõppe rakendamise kohta.
2. Korraldada ühiseid koolitusi, kus vahetada kogemusi mängu kaudu lapse arenguhindamise kohta.
3. Küllastada teiste lasteaedade projektõpet rakendavaid sõimerühmasid, et saada aimu loodud mängukeskkondadest, mis toetavad laste tegevust ning aitavad luua seoseid kogetu ja päriselu vahel.

Projektõppe on Eesti haridusmaastikul veel vähe käsitletud teema, mistõttu võiks antud uurimistöö tulemused kasuks ja julgustuseks olla sõimerühma õpetajatele, kes tahaksid projektõpet rakendada, aga ei ole selleks veel valmis, tuues põhjuseks, et lapsed on väikesed. Uurimistöö tulemused kinnitavad, et projektõppe sõimerühmas on teostatav, kui kasutada ära laste mängu võimalused. Edaspidi tasuks uurida meeskonnatöö tähtsust projektõppe läbiviimisel ja arenguhindamise mängude kasutamist lapse arengu analüüsimisel.

KASUTATUD ALLIKAD

Almre, A., & Tammaru, M. (2018). *Projektõpe*.

<https://sisu.ut.ee/projektõpe> (viimati vaadatud 08.10.2022).

GPT1 = Great Pedagogical Thinkers. (i.a). *John Dewey*.

<https://www.pedagogy4change.org/john-dewey/> (viimati vaadatud 28.01.2023)

GPT2 = Great Pedagogical Thinkers.(i.a). *Lev Vygotsky*.

<https://www.pedagogy4change.org/lev-vygotsky/> (viimati vaadatud 28.01.2023).

Hainsalu, L-P. (2022). *Lasteaiaõpetajate hoiakud projektõppe rakendamise suhtes Tartu koolieelsetes lasteasutustes*. [Bakalaureusetöö]. Tartu Ülikool.

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/82909/hainsalu_lauraprincessa_ba.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud 05.10.2022).

Eesti Õigekeelsussõnaraamat. (2018).

<https://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=projekt%C3%B5pe&F=M> (viimati vaadatud 13.11.22).

Helm, J. H. & Katz, L.G. (2000). Getting a First Project Started with Young Children. Judy Harris Helm. *The Project Approach Catalog 3*. Eric Clearinghouse on Elementary and Early Childhood education. University of Illinois at Urbana-Champaign.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED444767.pdf#page=107> (viimati vaadatud 22.02.2023).

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2007). Intervjuu. *Uuri ja kirjuta*. (lk 192–193). Kirjastus Medicina.

Kalmus, V., Masso, A. & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*.

<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (viimati vaadatud 24.03.2023).

Katz, L.G. (1987). *What Should Young Children Be*.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED290554.pdf> (viimati vaadatud 03.12.22)

Katz, L. G. (1994). *The Project Approach*.

ERIC - ed368509 - The Project Approach. ERIC Digest., 1994-Apr (viimati vaadatud 28.01.2023).

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). RT I 2008, 23, 152. alus § 5 lõige 3.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772?leiaKehtiv> (viimati vaadatud 06.10.2022).

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008), RT I 2008, 23, 152. Alus § 24, lõige 2.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772?leiaKehtiv> (viimati vaadatud 23.11.22).

Lahe, K. (2019). *Projektõpe muutunud õpikäsituse kontekstis*. [Bakalaureusetöö]. Tallinna Ülikool.

Projektõpe muutunud õpikäsituse konteksti | ETERA (viimati vaadatud 27.01.2023).

Lahe, K. (2021a). Raamatu „Projektõpe lasteaia“ koostamine ja selle täiustamine õpetajatelt saadud tagasiside põhjal. [Magistritöö]. Tallinna Ülikool.

Raamatu „Projektõpe lasteaia“ koostamine ja selle täiustamine õpetajatelt saadud tagasiside põhjal | ETERA (viimati vaadatud 23.10.22).

Lahe, K. (2021b). *Projektõpe lasteaia*. (lk 76, 95). Laheküll OÜ.

Mängli. (i.a.). *Projektõpe kui võimalusterohke õppemeetod*.

Ü-Mängli-Projektõpe-kui-võimalusterohke-õppemeetod.pdf (oppekava.ee) (viimati vaadatud 20.10.22).

Nilsson, M., Ferholt, B., & Lecusay, R. (2018). The playing-exploring child: Reconceptualizing the relationship between play and learning in early childhood education. *Contemporary Issues in Early Childhood*. Volume 19, Issue 3.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1463949117710800> (viimati vaadatud 03.12.22).

Olev, Aivo & Alumäe, Tanel. "Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service". *Baltic J. Modern Computing*, Vol. 10 (2022), No. 3, pp. 409–421

https://www.bjmc.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/bjmc/Contents/10_3_14_Olev.pdf (viimati vaadatud 29.01.2023).

Palts, K., Häidkind, P. (2013). Lapse arengu hindamine. P. Häidkind, K. Palts, J. Pillmann, K. Ennok, K. Villems, T. Peterson (Koost.). *Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele*. (lk 11–12). Haridus-ja Teadusministeerium.

<https://www.digar.ee/arhiiv/et/download/263042> (viimati vaadatud 25.01.2023).

Puidet, T. (2013). Projektõppest Püüsi kooli lasteaia näitel. Rmt Nugin, K. (Koost.).

Üldõpetuse rakendamine lasteaia. (lk 191). As Atlex.

Pusztai, K.K. 2021. Evaluation of Project-Based Learning. *Acta Didactica Napocensia*, 14(1), pp.64–75.

https://people.inf.elte.hu/kinga/publikacio/article_14_1_5.pdf (viimati vaadatud 01.12.22).

Ross, L., Õun, T., & Tuul, M. (2013). Lapsest lähtumine üldõpetuse alusena.

Rmt (Koost.). Nugin, K. *Üldõpetuse rakendamine lasteaia* (lk 20). As Atlex.

Sarapuu, E. (2021). Projekt, „Rattad”. Rmt *Projektõpe lasteaia*. Lahe, K. (lk 95).

Tallinna Raamatutrükikoda.

Sile, T. (2012). E-kursuse "*Mäng ja koolieelne arendus (P2NC.00.265)*" materjalid. (lk 12–13). Tartu Ülikool

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27784/Mang_koolieelnearendusmaterjalid.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud 21.01.2023).

Stahl, K., (2019). *Võimalusterohke ja loov projektõppe meetod*.

<https://www.lasteklubi.ee/lasteblogi/voimalusterohke-ja-loov-projektõppe-meetod-viimsi-lasteaed-vaike-paike-naitel/> (viimati vaadatud 28.01.2023).

- Tamberg, L. (2021). *Projektõppe rakendamine 1,5–4-aastaste lastega: õpetajate arvamused ja kogemused*. [Magistritöö]. Tallinn: Tallinna Ülikool.
<https://www.etera.ee/zoom/158096/view?page=4&p=separate&tool=info&view=0,296,184,1,844> (viimati vaadatud 24.03.2023).
- Tuuling, L. (2018). Projektõpe. Rmt Nugin, K., & ja Õun, T.(Koost.). *Õppe- ja kasvatusstegevus lasteaias* (lk 137). OÜ Atlex.
- Ugaste, A. (2018). Laps ja mäng. Rmt Nugin, K. ja Õun, T. (Koost.). *Õppe- ja kasvatusstegevus lasteaias* (lk 201–209, 157–159). OÜ Atlex.
- Ugaste, A., Tuul, M., & Välk, T. (2008). Mängu tähtsus lapse arengus. Rmt *Üldoskuste areng koolieelses eas. (Toim.)*. Kulderknup, E. (lk 44–62). OÜ Greif.
- Virkus, S. (2016a). Intervjuu vaatlus ja sisuanalüüs. *Intervjuu eelised ja puudused*.
https://www.tlu.ee/~sirvir/Uurimismeetodid/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/intervjuu_eelised_ja_puudused.html (viimati vaadatud 19.03.2023).
- Virkus, S. (2016b). Intervjuu vaatlus ja sisuanalüüs. *Intervjuu kavandamine ja läbiviimine*.
https://www.tlu.ee/~sirvir/Uurimismeetodid/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/intervjuu_kavandamine_ja_labiviimine.html (viimati vaadatud 15.01.2023).
- Võgotski, L. (2016). Mäng ja selle osa lapse psüühilises arengus. *Laste loovus ja kujutlusvõime. Mäng ja selle osa lapse psüühilises arengus.* (lk 133–134; 135; 159–160). Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. (lk, 53–54, 142). Tartu Ülikool

Lisa. Intervjuu sissejuhatus ja küsimused õpetajatele

Olen Tartu Ülikooli Narva Kolledži kolmanda kursuse üliõpilane Kristina Gross. Kirjutan hetkel bakalaureusetööd „Mängu olulisus projektõpet rakendavas sõimerühmas Lõuna-Eesti näitel“. Minu uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada sõimerühma õpetajate arvamused mängu tähtsusest ja selle jälgimisest projektõppes. Palun Teie abi intervjuu läbiviimisel. Intervjuu toimuks Teile sobival ajal ja kohas. Intervjuu salvestatakse ja transkribeeritakse. Tulemuste kajastamisel tagatakse anonüümsus. Soovi korral avaldatakse uurimistulemused intervjuueeritavatele individuaalselt e-posti teel.

Esimeses teemaplokis uuritakse õpetajate hoiakut, kogemusi ning arusaamu projektõppe kohta sõimerühmas.

1. Kui heaks meetodiks peate projektõpet?
2. Milline on Teie hoiak projektõppe kohta sõimerühmas?
3. Milline on Teie projektõppe kogemus lastega vanuses 1,5–3 a ?
4. Millised on Teie arvates positiivsed ja negatiivsed küljed projektõppe rakendamisel sõimerühmas?
5. Kas püstitate projekti eesmärgid lapsest lähtuvalt? Palun tooge mõni näide.

Teises teemaplokis uuritakse õpetajate arvamusi ja arusaamu mängu rollist projektõppes.

6. Milline on teie arvates mängu roll projektõppes?
7. Millist infot saate laste vabamängust? Tooge palun näiteid.
8. Kui oluliseks peate, et sõimelapsel tuleb lasta õppida läbi mängu ja enda kogemuste?
9. Kui palju ja millisel moel juhendate laste vabamänge sõimerühmas?
10. Kui oluliseks peate projektõppes mitmekesise mängukeskkonna loomist ?
11. Kas korraldate provokatsioone laste mängude rikastamiseks?

Kolmandas teemaplokis küsitletakse õpetajaid laste mängu vaatluse ning analüüsi kohta.

12. Millist infot mänguvaatlusega kogute?
13. Kuidas analüüsite mänguvaatlusi?
14. Kuidas dokumenteerite laste mängu vaatlused?

Lisa järg

15. Kas laste mängu vaadeldes ja analüüsidest saate ideid järgmisteks projektõppe teemadeks?

Mida soovite veel mängu, mängu vaatluse ja selle analüüsimise kohta projektõppes lisada?

Neljandas teemaplokis küsitletakse õpetajaid nende taustaandmete kohta.

16. Mis on Teie vanus?

17. Milline on Teie haridus?

18. Mitu aastat olete töötanud lasteaias?

19. Kui vanade lastega Te hetkel töötate?

20. Milline on Teie rühmasisene töökorraldus?

21. Kuidas jõudsite projektõppeni?

22. Milliseid sellealaseid koolitusi olete läbinud?

Suur tänu Teile.